

РІШЕННЯ
разової спеціалізованої вченої ради
про присудження ступеня доктора філософії

Здобувач ступеня доктора філософії Худолей Ярослав Григорович, 1982 року народження, громадянин України, освіта вища: закінчив у 2019 р. Київський національний університет імені Тараса Шевченка за спеціальністю «Право», працює заступником директора Департаменту Корпоративного бізнесу АТ «Комерційний банк «ГЛОБУС», виконав акредитовану освітньо-наукову програму «Право».

Разова спеціалізована вчена рада, утворена наказом ректора Університету «КРОК» від 27 лютого 2026 р. за № 23-2 у складі:

Голови разової спеціалізованої вченої ради – **Скоморовського Віталія Богдановича**, доктора юридичних наук, професора, професора кафедри теорії та історії держави і права Університету «КРОК»

Рецензентів – **Степаненко Наталії В'ячеславівни**, доктора філософії з галузі знань «Право», доцента, доцента кафедри теорії та історії держави і права Університету «КРОК»

Корольової Вікторії Вікторівни, кандидата юридичних наук, доцента, завідувача кафедри державно-правових дисциплін Університету «КРОК»

Офіційних опонентів – **Чуба Антона Володимировича**, доктора юридичних наук, завідувача кафедри теорії та історії держави і права юридичного факультету Вищого навчального закладу «Національна академія управління»

Карпичкова Віталія Олександровича, кандидата

юридичних наук, доцента, доцента кафедри теорії та історії права та держави навчально-наукового інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка

на засідання «23» квітня 2026 року прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» **Худолєю Ярославу Григоровичу** на підставі публічного захисту дисертації **«Юридична відповідальність за правопорушення в мережі Інтернет: загальнотеоретичний аспект»** за спеціальністю 081 «Право».

Дисертацію виконано у Вищому навчальному закладі «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ.

Науковий керівник – **Загребельна Наталія Анатоліївна**, кандидат юридичних наук, доцент кафедри теорії та історії держави і права юридичного факультету Університету «КРОК».

Дисертацію подано у вигляді спеціально підготовленого рукопису, виконаного державною мовою. Вона є комплексним, цілісним і завершеним науковим дослідженням, що містить нові науково обґрунтовані результати, які відзначаються науковою новизною. Дисертацію присвячено дослідженню феномену юридичної відповідальності за правопорушення у мережі Інтернет. Отримані результати мають істотне значення для галузі знань 08 «Право». Зокрема, уперше представлено модель багаторівневої юридичної відповідальності; репрезентовано авторську класифікацію юридичної відповідальності за правопорушення в мережі Інтернет та виокремлено її різновиди; визначено, юридична відповідальність у сфері штучного інтелекту поступово набуває рис об'єктивної (суворої) відповідальності, подібної до моделі відповідальності за шкоду, завдану дефектною продукцією; встановлено доктринально обґрунтованою необхідність розробки та прийняття Закону України «Про штучний інтелект», у котрому повинні бути чітко визначені критерії відповідальності суб'єктів.

За свої змістом дисертація відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (із змінами), Вимогам до оформлення дисертації, затверджених наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40 (із змінами) і Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (із змінами).

Здобувач має 14 наукових публікацій за темою дисертації, з них 6 статей опубліковано у наукових періодичних виданнях України, що включені до міжнародних наукометричних баз, а також 8 публікацій, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації.

1. Худолей Я. Напрями вдосконалення законодавчого регулювання в контексті легалізації та цифровізації ІТ-бізнесу в мережі Інтернет. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2023. № 02. С. 38–42. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2023.02.6>

2. Худолей Я., Загребельна Н. Захист персональних даних у період дії в Україні правового режиму воєнного стану: загальнотеоретичні аспекти. *«Legal Bulletin»*: зб. наук. праць ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК». 2023. Вип. 2(8). С. 75–82. DOI: <https://doi.org/10.31732/2708-339X-2023-08-75-82>

3. Худолей Я.Г. Інтерпретація юридичної відповідальності в умовах глобалізації та цифровізації. *Наукові інновації та передові технології*. 2025. № 4 (44). С. 1829–1835. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2025-4\(44\)-1829-1835](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2025-4(44)-1829-1835)

4. Худолей Я.Г. Класифікаційно-функціональні характеристики юридичної відповідальності у мережі Інтернет. *Актуальні питання у сучасній*

науці. 2025. № 4 (34). С. 909–914. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6300-2025-4\(34\)-909-914](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2025-4(34)-909-914)

5. Худолей Я.Г. Поняття та правовий статус кіберпростору у міжнародному праві. *Наука і техніка сьогодні*. 2025. № 4 (45). С. 283–291. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6025-2025-4\(45\)-283-291](https://doi.org/10.52058/2786-6025-2025-4(45)-283-291)

6. Худолей Я.Г., Бакуменко А.В. Правосуб'єктність штучного інтелекту між юридичною фікцією та онтологічною реальністю. *Legal Bulletin*. 2025. Вип. 4 (18). С. 10–18. DOI: <https://doi.org/10.31732/2708-339X-2026-18-A1>

У дискусії взяли участь (голова, рецензенти, офіційні опоненти) та висловили зауваження:

Офіційний опонент – **Чуб Антон Володимирович**, доктор юридичних наук, завідувач кафедри теорії та історії держави і права юридичного факультету Вищого навчального закладу «Національна академія управління». Оцінка позитивна із зауваженнями:

1. Недостатня увага до юрисдикційного виміру юридичної відповідальності. У підрозділі 3.1 дисертації здобувач детально висвітлює проблемні аспекти реалізації юридичної відповідальності за інтернет-правопорушення (с. 130–145). Водночас питання про те, яким чином визначається компетентна юрисдикція при вчиненні транскордонного інтернет-правопорушення та які критерії – місця вчинення дії, місця настання наслідків чи місця реєстрації платформи – мають пріоритет у вітчизняному правовому порядку, залишається недостатньо розробленим. Здобувач констатує складнощі з встановленням юрисдикції, однак не пропонує критеріальної моделі, яка б дозволила національним правозастосовним органам долати зазначені труднощі на практиці. Під час захисту доцільно пояснити, яким чином запропонована модель багаторівневої відповідальності вирішує конкретну юрисдикційну колізію.

2. Дискусійним є твердження про можливість визнання права «цифрової власності» на об'єкти метавсесвіту за аналогією з традиційним інститутом

власності. У підрозділі 3.1 дисертації (с. 140) автор пропонує визначити право на об'єкти метавсесвіту (віртуальна нерухомість, NFT-токени, цифрові аватари) як різновид права власності, поширивши на них традиційні механізми цивільно-правового захисту. Зазначений підхід є теоретично сміливим, однак потребує додаткового обґрунтування щодо сумісності з чинними нормами Цивільного кодексу України, зокрема положеннями про об'єкти цивільних прав. Зокрема, залишається відкритим питання: чи достатнім є застосування ознаки «нематеріального майна» для кваліфікації таких об'єктів, чи потрібно вводити нову самостійну цивілістичну категорію? Здобувач під час захисту міг би запропонувати конкретний механізм реалізації права на «цифрову власність» у межах чинного права.

3. Недостатнє висвітлення зв'язку між запропонованими концептуальними конструкціями та практикою правозастосування в умовах збройного конфлікту. Дисертація містить посилання на актуальний контекст збройної агресії та тимчасової окупації частини територій України (с. 31 дисертації), однак комплексного аналізу специфіки реалізації юридичної відповідальності за інтернет-правопорушення в умовах воєнного стану здобувач не здійснює. Між тим саме умови воєнного часу породжують нові форми кіберзлочинності – зокрема кібератаки на критичну інфраструктуру, поширення дезінформації, розкрадання персональних даних – які потребують специфічного нормативного реагування. Практичне значення роботи суттєво зросло б, якби автор висвітлив, яким чином запропоновані теоретичні конструкції адаптуються до умов правового режиму воєнного стану.

Офіційний опонент – **Карпічков Віталій Олександрович**, кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри теорії та історії права та держави навчально-наукового інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Оцінка позитивна із зауваженнями:

1. Недостатня теоретична розробленість поняття «саморегуляторна відповідальність» у контексті запропонованої класифікації. У підрозділі 2.2 дисертації (с. 101–104) автор виокремлює саморегуляторну відповідальність як

самостійний різновид юридичної відповідальності в мережі Інтернет, ставлячи її в один ряд з кримінальною, адміністративною та цивільно-правовою відповідальністю. Проте питання про те, чи має саморегуляторна відповідальність справжній юридичний характер у традиційному розумінні – тобто чи підкріплена вона державним примусом як системоутворюючою ознакою юридичної відповідальності, – залишається дискусійним і недостатньо розкритим у роботі. Здобувачеві під час захисту доцільно конкретизувати, яким критерієм відмежовується саморегуляторна відповідальність від суто корпоративних або договірних санкцій, що не набувають юридичного характеру в традиційному значенні.

2. Певна непослідовність у розмежуванні кіберпростору та мережі Інтернет як правових категорій. У підрозділі 1.2 дисертації автор чітко проводить концептуальне розмежування між поняттями «кіберпростір» та «мережа Інтернет», наголошуючи, що кіберпростір є ширшою категорією, а Інтернет – її інфраструктурною основою (с. 72–73 дисертації). Водночас у подальшому тексті, зокрема у другому та третьому розділах, вказані поняття нерідко вживаються як синонімічні або взаємозамінні. Таке змішування понять послаблює термінологічну послідовність роботи та може ускладнити практичне застосування запропонованого категоріального апарату. Здобувачеві пропонується пояснити, якою є авторська позиція щодо допустимості синонімічного вживання зазначених термінів у конкретних правових контекстах.

3. Потребує додаткового обґрунтування теза про «об'єктивну (суворо) відповідальність» у сфері штучного інтелекту. В підрозділі 3.2 дисертації здобувач доводить, що юридична відповідальність у сфері штучного інтелекту поступово набуває рис об'єктивної (суворої) відповідальності за аналогією з відповідальністю за шкоду, завдану дефектною продукцією (с. 165 дисертації). Ця теза є теоретично цікавою, однак потребує більш ґрунтовного обґрунтування в розрізі системи принципів юридичної відповідальності, закріплених в українському праві. Зокрема, залишається відкритим питання: чи

не суперечить запровадження суворої відповідальності принципу вини (*mens rea*) як системоутворюючій засаді інституту відповідальності у вітчизняній правовій системі? Під час захисту доцільно навести аргументи, що спростовують або нейтралізують вказане теоретичне протиріччя.

Рецензент - **Степаненко Наталія В'ячеславівна**, доктор філософії з галузі знань «Право», доцент, доцент кафедри теорії та історії держави і права юридичного факультету Університету «КРОК». Оцінка позитивна із зауваженнями:

1. Дисертація Я. Г. Худолея є теоретико-правовою за своїм характером, що відображено і в назві, і в меті роботи. Водночас у підрозділах 3.1 та 3.2, де аналізуються проблемні аспекти реалізації відповідальності та пропонуються вектори розвитку інституту, здобувач активно посилається на зарубіжний нормативно-правовий досвід (зокрема, регулювання блокчейну та MiCA в ЄС, практику застосування алгоритмічних рішень у судочинстві Франції та Нідерландів). Разом із тим у роботі згадуються лише окремі приклади національної судової практики у справах про Інтернет-правопорушення. У зв'язку з цим, під час захисту доцільно пояснити, якою мірою запропоновані автором теоретичні конструкції узгоджуються із реальним правозастосуванням в Україні та чи є суттєві перешкоди для їх імплементації у вітчизняний правовий контекст.

2. У підрозділі 1.1 дисертації здобувач обґрунтовано звертає увагу на термінологічну неузгодженість між поняттями «оцифрування», «цифровізація» та «цифрова трансформація», критикуючи некритичне запозичення англomовних термінів «digitalization», «digital transformation» без їх адаптації до українського правового контексту (с. 44–46 дисертації). Відтак, під час захисту доцільно пояснити, чи вважає автор ці терміни такими, що вже ввійшли до вітчизняного наукового обігу, чи є потреба в їхньому нормативному визначенні.

3. У підрозділі 2.2 дисертації здобувач виокремлює вторинну (умовну) юридичну відповідальність інтернет-провайдерів та адміністраторів онлайн-

платформ, яка виникає після отримання відповідного повідомлення від компетентних органів чи зацікавлених осіб (с. 101–102 дисертації). Ця конструкція є теоретично значущою, однак її обґрунтування здійснюється переважно через призму зарубіжного досвіду. Залишається не повною мірою розкритим питання: яка норма або принцип чинного законодавства України може слугувати нормативною підставою для реалізації цього виду відповідальності сьогодні? Зокрема, як ця конструкція співвідноситься із нормами Кримінального кодексу України щодо відповідальності за правопорушення у сфері комп'ютерних технологій та положеннями Закону України «Про захист персональних даних» в частині обов'язків операторів обробки даних? У ході захисту доцільно було б уточнити авторські пропозиції щодо вдосконалення законодавства, зокрема шляхом формулювання конкретної правової норми, яку доцільно передбачити у вітчизняному законодавстві.

4. «Електронний кіднепінг» як нова форма делікту: відсутність конкретного законодавчого механізму криміналізації. У підрозділі 3.1 дисертації здобувач виокремлює «електронний кіднепінг» – несанкціоноване використання аватара чи цифрового двійника особи – як нову форму деліктної поведінки у метавсесвіті, ставлячи питання про її криміналізацію або адаптацію чинних складів злочинів (с. 140–141 дисертації). Проте, потребує свого уточнення думка дисертанта щодо того, який саме склад злочину (крадіжка, шахрайство, самоправство, порушення права на особисте зображення?) є найбільш адекватним для кваліфікації подібних діянь за чинним КК України. Здобувачеві доцільно запропонувати конкретний підхід до вирішення цієї проблеми – або через тлумачення чинних норм, або через обґрунтування необхідності нового складу злочину.

Рецензент - **Корольова Вікторія Вікторівна**, кандидат юридичних наук, доцент, завідувач кафедри державно-правових дисциплін Університету «КРОК». Оцінка позитивна із зауваженнями:

1. Підрозділ 1.1 «Юридична відповідальність як правовий інститут: еволюція доктринальних підходів» містить ґрунтовний аналіз поглядів

античних мислителів – від Гомера і Гесіода до Платона, Арістотеля та Епікура (с. 32–46). Звернення до філософських витоків інституту відповідальності є методологічно виправданим і сприяє поглибленню теоретичного підґрунтя дослідження. Водночас обсяг історико-філософського екскурсу дещо переважає над аналізом сучасних нормативно-правових механізмів юридичної відповідальності у цифровому середовищі, який представлено більш стисло. У цьому контексті доцільним видається більш чітке окреслення зв'язку між результатами аналізу класичної філософської думки та авторськими підходами до розуміння юридичної відповідальності в мережі Інтернет.

2. Певної подальшої конкретизації потребує розкриття концепції «деанонімізованої відповідальності» в нормативному вимірі. У підрозділі 1.1 дисертації здобувач виокремлює її як окремий напрям розвитку правової доктрини, спрямований на встановлення балансу між правом особи на приватність у мережі та необхідністю притягнення до відповідальності (с. 42–43 дисертації). Водночас, попри теоретичну значущість такого підходу, доцільним видається більш чітке окреслення нормативних механізмів деанонімізацію правопорушника з урахуванням гарантій, передбачених законодавством про захист персональних даних, зокрема Законом України «Про захист персональних даних» та Регламентом (ЄС) 2016/679 (GDPR). У цьому зв'язку під час захисту варто було б додатково конкретизувати підходи до забезпечення балансу між правом на анонімність і принципом невідворотності юридичної відповідальності.

3. Певної конкретизації потребують висновки щодо інституціоналізації принципів цифрової етики. У підрозділі 3.2 дисертації здобувач обґрунтовує доцільність їх закріплення у правовій площині з метою трансформації у юридично значущі регулятори поведінки (с. 162–163 дисертації). Водночас доцільним видається уточнення, чи йдеться про закріплення відповідних норм-принципів у кодифікованому акті, прийняття спеціального законодавчого акта або їх формування через практику судового тлумачення. У цьому контексті під час захисту варто було б додатково конкретизувати нормотворчу модель, у

межах якої зазначені принципи могли б набути юридично обов'язкового характеру.

Голова ради – **Скоморовський Віталій Богданович**, доктор юридичних наук, професор, професор кафедри теорії та історії держави і права Університету «КРОК». Оцінка позитивна без зауважень.

Результати відкритого голосування:

«За» – 5 (п'ять) членів ради;

«Проти» – 0 (нуль) членів ради.

На підставі результатів відкритого голосування спеціалізована вчена рада Університету економіки та права «КРОК» присуджує **Худолєю Ярославу Григоровичу** ступінь доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Відеозапис трансляції захисту дисертації додається.

Голова разової

спеціалізованої вченої ради

доктор юридичних наук, професор

Віталій СКОМОРОВСЬКИЙ